

**PODLASKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTKÓW
15-554 Białystok, ul. Dojlidy Fabryczne 23**

R.5183.7.2016.ZC

**Pan Zenon Zabagło
Atelier ZETTA
ul. Suraska 2/11
15-22 Białystok**

pełnomocnik

Gminy Korycin

Zgodnie z przepisem art. 27 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* [Dz.U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.] przedkładam **zalecenia konserwatorskie** (opracowane na podstawie dokumentacji z zasobów WUOZ w Białymstoku)¹ w sprawie inwestycji pod nazwą *Park Kulturowy Korycin-Milewsczyczna – zespół edukacyjno – turystyczny z zagospodarowaniem terenu i z niezbędną infrastrukturą techniczną na działkach o numerach ewidencji geodezyjnej gr. 4, 11/1, 48, 53 w miejscowości Milewsczyczna gm. Korycin:*

I. UWARUNKOWANIA:

1. uwarunkowania konserwatorskie:

1.1. wniosek dotyczy inwestycji w miejscowości Milewsczyczna (Milewsczyczna) pod nazwą Park Kulturowy Korycin-Milewsczyczna – zespół edukacyjno – turystyczny z zagospodarowaniem terenu i z niezbędną infrastrukturą (parking, itp.) oraz przeniesienia wiatraka z miejscowości Jatwież Duża. Koncepcja programowo-przestrzenna przewiduje utworzenie założenia parkowego – przestrzeni zieleni rekreacyjnej, pełniącej funkcje parku kulturowego tematycznie związanego z istniejącym na tym terenie zespołem X-wiecznego grodziska; część inwestycji pod nazwą Park Kulturowy (...) m.in. kemping, przystań kajakowa na rzece Kumiałce, centrum konferencyjno-noclegowe, nie jest objęta wnioskiem wy wydanie zaleceń konserwatorskich

---

¹ wykaz materiałów:

- 1) *Sprawozdanie z badań wykopaliskowych na stanowisku Milewsczyczna st. 1, gm. Korycin, woj. podlaskie*, oprac. D.Krasnodębski, IAIe PAN Warszawa 2014
- 2) *Inwentarze połowe zabytków pozyskanych podczas badań archeologicznych na stanowisku Milewsczyczna st. 1, gm. Korycin, woj. podlaskie*, oprac. D.Krasnodębski, IAIe PAN Warszawa
- 3) *karta ewidencji stanowiska archeologicznego [KESA], Milewsczyczna, „Zamczysko”, AZP obszar 31-86/1/4*, oprac. H.Karwowska, U.Stankiewicz, R.Jakimowicz, A.Kamiński, 2.04.2000r.
- 4) *karta ewidencji stanowiska archeologicznego [KESA], Milewsczyczna, osada wczesnośredniowieczna, AZP obszar 31-86/1/4*, oprac. H.Karwowska, U.Stankiewicz, R.Jakimowicz, A.Kamiński, 2.04.2000r.
- 5) D.Krasnodębski, G.Ryżewski, *Dzieje i zabytki Milewsczyczny*, Biuletyn Konserwatorski Województwa Podlaskiego, z. 21, Białystok 2015, s. 199-213
- 6) D.Krasnodębski, *Opracowanie wyników badań wykopaliskowych na stanowisku Milewsczyczna st. 1, gm. Korycin, woj. podlaskie*

1.2. w ramach planowanego przedsięwzięcia przewiduje się wykonanie szeregu robót budowlanych, prac konserwatorskich i restauratorskich polegających na:

- a) zabezpieczeniu grodziska (ogrodzenie terenu w formie niskiej palisady o wys. do 1 m, z rowem [tzw. ostrokół] wraz z fragmentem murów obronnych z palisady drewnianej, budowa bramy, rekonstrukcja wałów)
- b) wytyczeniu ścieżek edukacyjnych wraz z punktem widokowym
- c) wyniesieniu ruiny dawnego dworu wraz z odtworzeniem konstrukcji ganku i zadaszenia jako wiaty szklanej nad ruinami dworu i wiatraka z XIX wieku wraz z odtworzeniem ścieżki z dworu do folwarku
- d) wyniesieniu drugich ruin fundamentów wiatraka wybudowanych w XVIII w. [na zał. rysunku opisanym jako XVII-wieczny] i przekrycie formą w kształcie studni ze szkła
- e) zbudowaniu infrastruktury technicznej i informacyjnej (plansze graficzne, słupy milowe z kodem QR, instalacja multimedialna, także w piwniczce murowanej)
- f) przeniesieniu wiatraka z miejscowości Jatwież Duża oraz jego restauracji i konserwacji
- g) wykonaniu zjazdu do drogi publicznej na działce nr ewid. 42
- h) wykonaniu parkingu dla samochodów osobowych, kempingowych i kamperów oraz budowie przy parkingu wiaty z ogólnodostępną toaletą
- i) doprowadzeniu mediów
- j) odtworzeniu sadu wraz z placem wejściowym

1.3. ww. inwestycja będzie realizowana na następujących nieruchomościach:

1.3.1. działka nr ewid. 4 – na obszarze tej działki (kontur klasyfikacyjny 12PsVI) znajduje się **grodzisko wczesnośredniowieczne** wpisane do rejestru zabytków decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Białymstoku z dnia 23 listopada 1995 r. l.dz. KZA-535-1/13/95 oraz **część osady wczesnośredniowiecznej** ujętej w wojewódzkiej ewidencji zabytków (pozostała część osady na działce nr ewid. 3 – tej części osady inwestycja nie obejmuje) - na obszarze działki nr ewid. 4 przewiduje się wykonanie działań opisanych w pkt 1.2. od „a” do „f” i część „j” (tj. odtworzenie sadu przy granicy z działką nr ewid. 53)

1.3.2. działka nr ewid. 48 – jej część stanowi istniejąca droga gminna – działka nie jest objęta ochroną konserwatorską

1.3.3. działka nr ewid. 53 – stanowi kontynuację drogi gminnej – działka nie jest objęta ochroną konserwatorską

1.3.4. działka nr ewid. 11/1 – przylega do drogi gminnej od południa i południowego wschodu – działka nie jest objęta ochroną konserwatorską – na obszarze tej działki przewidziana jest lokalizacja parkingu i budowa wiaty z toaletą („h”) oraz odtworzenie sadu wraz z placem wejściowym („j”)

- 1.4. wobec powyższego **zalecenia konserwatorskie opracowano jedynie dla tej części inwestycji, która będzie realizowana na działce nr ewid. 4 (grodzisko i część osady)**
- 1.5. planowany do przeniesienia wiatrak holenderski z miejscowości Jatwież Duża, gm. Suchowola drewniany, z 1949 roku, usytuowany na działce o nr ewidencyjnym 55, obręb: 0020 Jatwież Duża jest zabytkiem wpisanym do rejestru zabytków decyzją Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Białymstoku z dnia 5 lutego 2016 r. l.dz. R.5140.1.2016.KN (decyzja nieprawomocna)
- 1.6. grodzisko wczesnośredniowieczne o kolistym kształcie, wzniesione na wysokim brzegu rzeki Kumiałki. Majdan grodziska o wymiarach 40x45 m, wyniesiony, płaski. Grodzisko od północy i zachodu otoczone jest wałem. Drugi wał, zachowany szczątkowo, widoczny od wschodu i południowego wschodu - grodzisko od tej strony zniszczone przez budowę przecinającej je drogi Milewyszczyna – Korycin oraz przez zabudowania przedwojennego folwarku. Linie wałów oddzielono suchą fosą. Konstrukcję wałów ziemnych wzmocniono kamiennym

licowaniem z płotami z poziomych bierwion na koronie. Od strony południowej grodzisko całkowicie zniwelowane – występuje w formie stoku opadającego w stronę rzeki. Grodzisko miało charakter obronny, najprawdopodobniej refugialny (pełniło funkcję schronienia dla mieszkańców otaczającej osady)

1.7. badania archeologiczne pozwoliły na ustalenie chronologii stanowiska archeologicznego:

- 1.7.1. faza pradziejowa – epoka brązu, kultura trzciniecka: osadnictwo skupiało się na szczycie naturalnego wyniesienia, na którym później wzniesiono grodzisko (występowanie kultury trzcinieckiej potwierdzają wydobyte w trakcie badań archeologicznych fragmenty ceramiki oraz nieliczne zabytki krzemienne)
- 1.7.2. okres wczesnośredniowieczny – X lub 1. poł. XI w.: potwierdzone istnienie grodu i rozległej otwartej osady - datowanie uzyskane metodą radiowęglową potwierdzają wydobyte fragmenty ceramiki (na podstawie tej metody datowanie można zawęzić do czasu między 954 a 1024 r.)
- 1.7.3. okres średniowieczny/okres nowożytny – XV – 1 poł. XVI w.: przypuszczalne istnienie wieży strażniczej (poświadczone występowaniem ceramiki miejskiej, np. naczyń stołowych, obecnością naczyń importowanych oraz nielicznych fragmentów kafli, wykonanych na kole, wskazujących na wyposażenie budynku w piec)
- 1.7.4. okres nowożytny – XVIII-XIX w.: na terenie majdanu występuje konstrukcja kamienna o charakterze niemieszkalnym oraz o nieustalonej funkcji oraz ośmioboczna kamienna podmurówka ścian – pozostałość po wiatraku typu holenderskiego (jego powstanie w 1 ćw. XIX w. potwierdzone metodą datowania dendrochronologicznego)²
- 1.7.5. pocz. XX w.:
  - 1.7.5.1. dwór drewniany, kryty dachówką ceramiczną, wybudowany przez Sabina Karola Salzmanna, właściciela folwarku Milewsczyczyna, w pocz. XX w. lub po I wojnie światowej³ – zachowały się kamiennie-ceglane fundamenty umożliwiające odtworzenie układu przestrzennego budynku. Dwór posadowiony w miejscu dawnego wiatraka i niżej położonej konstrukcji o charakterze niemieszkalnym z gankiem, której pozostałości widoczne na powierzchni w postaci betonowej podłogi wylanej na podsadzkę kamienną oraz betonowych ścian o wys. ok. 0.5 m
  - 1.7.5.2. murowana piwnica (niezabytkowa, nazwana we wniosku *piwniczką murowaną*) zlokalizowana po południowy-wschód od dworu
  - 1.7.5.3. folwark zlokalizowany po wschodniej stronie drogi Milewsczyczyna – Korycin na działce nr ewid. 16/12 (poza obszarem inwestycji)
- 1.8. wiatrak holenderski w miejscowości Jatwież Duża, gm. Suchowola (przewidziany do przeniesienia na teren grodziska w Milewsczyczynie) jest obiektem o prostej tradycyjnej formie architektonicznej z charakterystycznymi dla regionu rozwiązaniami techniczno-konstrukcyjnymi. Część stała o konstrukcji szkieletowej z ośmioma słupami umocowanymi na wysokim, betonowym fundamencie, nachylonymi zbieżnie ku górze i związanymi oczepem stanowiącym podstawę ruchomej części górnej. Słupy nośne w części odeskowane, w części pokryte gontem. Wiatrak nakryty dachem wielospadowym o konstrukcji krokwiowo-jętkowej, pokrytym blachą płaską. Skrzydła nie zachowały się, natomiast zachowało się oryginalne wyposażenie (urządzenia techniczne: napędowe i technologiczne)

² w części opisowej wniosku występuje drugi wiatrak datowany na XVIII w., a w koncepcji graficznej datowany na XVII w., dokumentacja zgromadzona w WUOZ w Białymstoku, dotycząca grodziska w Milewsczyczynie, nie potwierdza występowania na majdanie drugiego wiatraka (z XVII lub XVIII w.)

³ wiatrak zaznaczony na mapie z 1915 r., ale mapa może odzwierciedlać stan z XIX w.

2. uwarunkowania prawne:

- 2.5. realizacja zamierzenia opisanego we wniosku o wydanie zaleceń konserwatorskich wymaga uzyskania pozwolenia konserwatorskiego, zgodnie z przepisem art. 36 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (j.t. - Dz. U. z 2014 poz. 1446 z późn. zm.)
- 2.6. przemieszczenie wiatraka wpisanego do rejestru zabytków z Jatwiezi Dużej do Milewszczyzny (grodzisko) wymaga pozwolenia konserwatorskiego, zgodnie z przepisem art. 36 ust. 1 pkt 6 ww. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami
- 2.7. wykonywanie badań archeologicznych wymaga uzyskania pozwolenia konserwatorskiego, zgodnie z przepisem art. 36 ust. 1 pkt 5 ww. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami
- 2.8. warunki uzyskania pozwoleń konserwatorskich określa rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 27 lipca 2011 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych (Dz.U. z 2011 r., Nr 165, poz. 987 z późn. zm.)
- 2.9. **UWAGA:** opisanie we wniosku zamierzenie realizowane będzie na grodzisku wpisanym do rejestru zabytków – z tego względu wykonywanie robót ziemnych w trakcie realizacji inwestycji należy poprzedzić badaniami archeologicznymi (dotyczy robót ziemnych na działce nr ewid. 4), a w przypadku wykonywania robót ziemnych poza obszarem wpisanym do rejestru zabytków (dotyczy robót ziemnych na działkach nr ewid. 48, 53 i 11/1 należy zastosować przepisy art. 32 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, które m.in. obligują prowadzącego roboty ziemne (lub inwestora) do wstrzymania tych robót w przypadku natrafienia w ich trakcie na przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem (dotyczy także szczątków pochówków), zabezpieczeniu miejsca odkrycia oraz niezwłocznego zawiadomienia o tym właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków

II. ZALECENIA KONSERWATORSKIE:

1. zaleca się:

- 1.1. ucytelnienie formy krajobrazowej grodziska wczesnośredniowiecznego, a w szczególności linii wałów i fos - usunięcie samosiewów drzew i krzewów
- 1.2. odkopanie (zasypanych po badaniach archeologicznych) pozostałości kamiennie-ceglanej zabudowy użytkowo-mieszkalnej z czasów nowożytnych oraz ich ekspozycję
- 1.3. zabezpieczenie (w formie trwałej ruiny) pozostałości kamiennie-ceglanej zabudowy użytkowo-mieszkalnej z czasów nowożytnych, zachowanej na majdanie [XVIII, XIX i XX w.], a w szczególności ruin niezidentyfikowanej budowli, ruin XIX-wiecznego wiatraka holenderskiego na planie sześcioboku oraz ruin dworu [XX w.] (zachowały się pozostałości kamiennych fundamentów zarówno zewnętrznych jak też wewnętrznych)

2. dopuszcza się:

- 2.1. rekonstrukcję zniszczonych wałów (po ustaleniu lokalizacji) wraz z ich wzmocnieniem z użyciem kamieni polnych i drewnianej palisady
- 2.2. budowę bramy w palisadzie od strony parkingu (od południa) oraz drugiej bramy od strony folwarku (od wschodu), drewnianej z użyciem prostych form
- 2.3. odbudowę (w formie współczesnej, np. przeszklonej) dawnego ganku dworu

- 2.4. budowę wiaty o współczesnej formie, np. przeszklonej, w miejscu występowania ruin dworu, powtarzającej jego gabaryty
- 2.5. wytyczenie ścieżek edukacyjnych wraz z punktem widokowym oraz odtworzenie ścieżki z dworu do folwarku z użyciem naturalnych materiałów, np. drewna, kamieni i utwardzonej nawierzchni żwirowej typu Hanse Grand
- 2.6. zbudowanie niezbędnej infrastruktury technicznej i informacyjnej (plansze graficzne, słupy milowe z kodem QR, instalacja multimedialna w *murowanej piwniczce*)
- 2.7. przeniesienie wiatraka z miejscowości Jatwież Duża oraz jego restaurację i konserwację
- 2.8. ogrodzenie grodziska dostosowane do formy obiektu

3. nie dopuszcza się:

- 3.1. nowych nasadzeń drzew ani krzewów na działce nr ewid. 4, w tym drzew owocowych przewidzianych do nasadzenia przy odtwarzaniu sadu (po zachodniej stronie działki nr ewid. 53, stanowiącej drogę gminną)
- 3.2. rekonstrukcji zniszczonych wałów bez ustalenia w badaniach archeologicznych ich lokalizacji
- 3.3. prowadzenia robót ziemnych na działce nr ewid. 4 bez przeprowadzenia badań archeologicznych
- 3.4. w przypadku natrafienia, w trakcie prowadzenia robót ziemnych na działkach nr ewid. 11/1, 48 i 53 na przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem (dotyczy także szczątków ludzkich), niezabezpieczeniu miejsca odkrycia oraz niezawiadomieniu o tym właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków w celu dokonania oględzin i podjęcia decyzji, co do dalszego postępowania.

Podlaski Wojewódzki
Konserwator Zabytków

Piotr Firsowicz